

נאום הר הצופים - רבין

כבוד נשיא המדינה, ראש הממשלה, נשיא האוניברסיטה העברית, רקטור האוניברסיטה, חבר הנאמנים מורי ורבותי. ביראת כבוד עומד אני לפניכם, מורי הדור, כאן, במקום הקדום ומלא ההוד, הנשקף אל בירת הנצח שלנו וצופה על פני במותיהן של קדמוניות עמנו.

יחד עם אנשים דגולים אחרים, שבוודאי ראויים הם לכך מאוד, מבקשים אתם לחלוק לי את הכבוד הגדול, בהעניקכם לי את התואר "דוקטור לפילוסופיה". הרשו לי לומר את אשר על ליבי: רואה אני את עצמי כאן כנציגם של אלפי המפקדים ורבבות החיילים, שהביאו למדינה את הניצחון במלחמת ששת הימים; הנני נציגו של צה"ל כולו.

יכולה להישאל השאלה: מה טעם ראתה האוניברסיטה, להעניק דוקטור של כבוד בפילוסופיה דווקא לחייל, כאות הוקרה על פעולותיו במלחמה? מה לאנשי הצבא ולעולמה של האקדמיה המסמלת את חיי התרבות? מה לאלו העוסקים, לפי מקצועם, בалиמות ולערכי הרוח? אך רואה אני בכבוד הזה, שהנכם חולקים באמצעותי לחברי אנשי הצבא, הכרה עמוקה שלכם, בייחודו של צה"ל, שאינו אלא ביטוי לייחודו של עם ישראל כולו.

מוסכם ומקובל בעולם שצה"ל שונה מצבאות רבים אחרים. אף על פי שמשימתו הראשונה במעלה היא המשימה הצבאית והביטחונית, נוטל הוא על עצמו שורה ארוכה של משימות, המכוונות לענייני שלום; לא לחורבן, כי אם לבניין והאדרת כוחה התרבותי והמוסרי של האומה. מפעלנו החינוכי ידוע לשבח ואף זכה להכרת האומה כולה, בהעניקה לצה"ל את פרס ישראל לחינוך לשנת תשכ"ו; הנח"ל, המשלב את עבודת הצבא עם עבודת האדמה, מורות הספר, הנרתמות למפעלי פיתוח חברתי, וכיוצא באלו, הן רק דוגמאות מספר לייחודו של צה"ל בתחום זה.

אולם היום באה האוניברסיטה העברית ומעניקה לנו תואר של כבוד, כאות הכרה ביתרונו הרוחני והמוסרי של צה"ל, דווקא בלחימה עצמה, שהרי הגענו למעמד זה כתוצאה מהמערכה הכבדה, שאף כי נכפתה עלינו, יצאנו ממנה בניצחון, שהפך כבר היום לפלא.

המלחמה היא עניין קשה ואכזרי בעיקרו, מלווה בהרבה דם ודמעות. אך דווקא במלחמה זו, שעברה עלינו, באו לידי ביטוי גילויים מופלאים ונדירים של אומץ לב וגבורה, בצדם של גילויים אנושיים של אחווה, רעות ואפילו שאר רוח.

מי שלא ראה אנשי צוותו של טנק, הממשיכים בתקיפת הסתערות, כאשר מפקדם הרוג ורכבם פגוע קשה. חבלנים שסיכנו חייהם, למלט חברים הפצוע בשדה מוקשים. מי שלא ראה את הדאגה, התזוית והמאמץ, שמגלה חיל האוויר כולו, כדי לחלץ טייס שצנח בשטח אויב - אינו יודע מסירות של חבר לחבר מהי.

העם כולו עמד נפעם ורבים אף בכו, לשמע הבשורה על כיבוש העיר העתיקה. הנוער הצברי, קל וחומר החיילים, אינם נוטים לסנטימנטאליות או מתביישים לגלותה ברבים. אולם מאמץ הלחימה, החרדות שקדמו לה - תחושת הישועה והנגיעה שנגעו הלוחמים, הישר אל תוך לב ליבה של ההיסטוריה היהודית, הבקיעו את קליפת הבושה והנוקשות ועוררו מעינות של רגש והתגלות רוחנית.

הצנחנים, שכבשו את הכותל, עמדו נשענים עליו ובכו. וסימלית, זוהי תופעה נדירה, שספק אם יש רבים כמותה בתולדות העמים. אין מרבים בצה"ל לדבר בנוסחאות נמלצות שכאלה, אך ההתגלות של השעה הזאת, בהר הבית, גדולה מהרגלי הלשון, שהרי היא הבליטה אמת עמוקה זו כברק.

זאת ועוד. צהלת הניצחון אחזה בעם כולו. אף על פי כן נתקלים אנו, יותר ויותר, בתופעה מוזרה בקרב עדת הלוחמים עצמם. אין הם יכולים לשמוח בלב שלם, ויותר מקב של עצב ותדהמה נמסכים בחגיגתם. ויש אפילו שאינם חוגגים כלל. הלוחמים בקווים הקדמיים ראו במו עיניהם, לא רק את תפארת הניצחון, אלא גם את מחירו - חבריהם נפלו לידם, מתבוססים בדמם. ויודע אני שהמחיר הנורא, ששילם האויב, נגע אף הוא עמוק בליבם של רבים מהם. יתכן שהעם היהודי

לא חונך ולא הורגל, לחוש את שמחת הכיבוש והמנצח. לכן מתקבל הדבר ברגשות מעורבים.

במלחמת ששת הימים היו גילויי גבורה, מעבר להסתערות החד-פעמית הנועזת, המתפרצת, ללא הרבה חשבונות במקומות רבים מאוד התחוללו קרבות ארוכים ונואשים. ברפיח, באל-עריש, באום כתף, בירושלים, ברמת הגולן, במקומות אלו וברבים אחרים, התגלה הלוחם של צה"ל בגבורת רוח ובאומץ שבהתמדה. אין איש שלא יעמוד משתאה מול התופעה האנושית המדהימה והמרהיבה הזו.

מרבית לדבר על "מעטים מול רבים". במלחמה זו, אולי לראשונה מאז פלישת צבאות ערב באביב תש"ח ומלחמות נגבה ודגניה, עמדו יחידות צה"ל בכל הגזרות, מעטים מול רבים. ומשמעותה של עובדה זו היא שקבוצות קטנות, יחסית, של לוחמים נקלעו לעיתים לתוך ים של ביצורים, ערוכים ועמוקים. משמעה שמאות מחיילינו נתקלו, לא אחת, באלפי חיילי אויב והיה עליהם לחזור, לחתור ולהבקיע, בתוך ים הסכנות הזה, שעות רבות, גם לאחר שתנופת ההסתערות הראשונה התנופה המלהיבה - נפוגה. בשעות אלה נשאר רק ההכרח להאמין בכוחו וב"לית-ברירה" שלפנינו. להאמין בייעודה של המלחמה ולהרות את כל משאבי הכוח הרוחני, כדי להמשיך וללחום עד סוף המסילה.

כך הבקיעו ופרצו השריונאים בכל הגזרות; כך לחמו הצנחנים ברפיח ובירושלים; כך פינו אנשי חיל ההנדסה שדות ממוקשים עמוקים, תחת אש אויב. הפלוגות שבקעו את הקווים והגיעו עד לסוף הדרך, לאחר לחימה של שעות על שעות, כשהם חותרים הלאה והלאה, ומימינם ומשמאלם נופלים חברים רבים, והם הולכים הלאה קדימה - רק קדימה! פלוגות אלה נישאו על גבי ערכים מוסריים, על גבי מאגרים רוחניים ולא על גבי הנשק והטכניקה הקרבית.

תמיד תבענו את הטובים ביותר לשורותיו של צה"ל, כשאמרנו הטובים לטיס. בביטוי זה, שהפך למושג, לא התכוונו רק לבחינה הטכנית ולכישרון הכפיים. התכוונו שעל מנת שיהיו טייסנו מסוגלים להביס את כל חילות האויב, של ארבע מדינות, תוך שעות ספורות, חייבים הם להיות דבקים בערכים של טוב מוסרי, ערכים של טוב אנושי.

הטייסים שפגעו במטוסי האויב, במידה רבה כזאת של דייקנות, עד שאין איש בעולם מבין איך זה קרה ומחפשים לדבר פרושים טכנולוגים, בתחומי הנשק הסודי. השריונאים שעמדו והכו באויב, אף כאשר איכות ציודם נחותה הייתה. הלוחמים בזרועות האחרות של צה"ל שיכלו לאויב בכל מקום, על אף עדיפותו וביצוריו - כל אלה לא רק גילו אומץ קרב וקור רוח. הם גילו גם אמונה עזה בצדקתם. ידיעה שרק היחלצותם האישית, על הגדולה שבסכנות, תביא לארצם ולמשפחתם את הניצחון, שאם לא יושג פירושו של דבר יהיה כליה.

ועוד - בכל הגזרות בלטו בעדיפותם המפקדים של צה"ל, בכל הדרגים, על פני מפקדי האויב. התושייה, התבונה, הנכונות, כושר האלתור, הדאגה לחייל, ובעיקר ההליכה קדימה, לפני פיקודיהם - כל אלה אינה טכניקה או עניינים של חומר. אין להם הסבר סביר, אלא במונחים של הכרה עמוקה במוסריותה של מלחמתם.

גילויים אלה ראשיתם ברוח וסופם ברוח. התעלותם של לוחמינו, לא בזכות הברזל באה אלא בזכות התודעה של שליחות עליונה, של הכרה בצדקת ענייננו, של אהבה עמוקה למולדת ושל זה במחיר חייהם, זכותו של עם ישראל לחיות את חייו במדינתו בשלום ובשלווה, כעם חופשי ועצמאי.

צבא זה, שעמדה לי הזכות לעמוד בראשו במלחמה הזאת, מהעם בא ואל העם חוזר. עם המתעלה בשעת דוחק והיכול לכל אויב, בזכות רמתו המוסרית, הרוחנית והנפשית, העומדת לו בשעת מבחן.

כמיצגו של צה"ל, בשם החיילים כולם, מקבל אני בגאווה את הוקרתכם.